

עין משפט
נר מצוה

פא א מיי פון מהל' עבודת כוכבים ה' יא סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמב סעי' ט:
פב ב ג מיי שס ועיין נכ"מ טוש"ע שס סעיף י:
פג ד ה מיי שס טוש"ע שס סעי' ט:
פר ו ז מיי פ"י מהל' מעשר שני ונטע רבני הלכה כ טוש"ע י"ד סי' לכל סעי' יב:

לעניו רש"י
לייטגויא. חסד.

רבינו חננאל

[מתני'] לא ישב בצל האשירה ואם ישב טהור.
אורקומנא בצל קומתה.
וכ"ש בצל צילה שהוא טהור.
לא יעבור תחתיה ואם עבר טמא.
מ"ט אי אפשר שאין שם תקרובת ונמצא מאחיל בתקרובת עבודת כוכבים שנקראת זבחי מותם וכבר פירשנו למעלה שמטמא כמות:
היתה אשירה זו גזולת את הרבים.
פירוש היתה נוטה ברשות הרבים כפחות מכדי קומת האדם או כפחות מגמל ורובכו.
והיתה מטרתה בכבדי בני אדם ומרשכת אותם כשנמצאת כאילו בימות אדם עבר תחתיה טהור שאין בראשי אהמירין שיעור להאחיל.
אורקומנא אי ליכא דירכא גזולת עובר בתחלה ואפילו כתי אמ הוא אדם חשוב יהלך בריצה.
ואם איכא דירכא אחיזתי לא יעבור ואם עבר טהור:
ירושלמי עבר הקבר אסור בהנאה וצילו מותר לאכול בו:
ירושלמי זאת אומרת שאין טומאת המותם מחזורת.
דלא כן (א) אילו קבר שגזול את הרבים ועבר תחתיו טהור:
[בתני'] וזרעין תחת האשירה ירקות בימות הגשמים אבל לא בימות החמה שמתגדלין בצל האשירה בימות החמה שהצל טוב להן ואסור.
והחזרין פ"י חסא לא בימות החמה ולא בימות הגשמים לטעום הצל יפה להן.
רבי יוסי אומר אף לא כל ירקות בימות הגשמים מפני שהנמיה נושרת פ"י עלי האשירה נפולות על גבי הירקות והזרעין תחתיה והוא להן לזבל ומגדלת אותן.
ומקשינן למימרא דרבי יוסי זה הוא גורם אסור סבירא ליה פ"י הקרקע והנמיה שניהן גורמין גדול הירקות ורבנן דפליגי עליה דר' יוסי ושרו בירקות בימות הגשמים ולא חישי ליה לנמיה.
סברי זה הוא גורם מותר.
והא איפכא שמענא להו דתנן ר' יוסי אומר שוחק חזורה לרוח הא מטיל לים.
(ב) אבל הכא דהוא זבל על גבי הירקות ולא אול לאיבוד משום הכי קא אסר ר' יוסי.
דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא דלא קא שרו רבנן הכא אלא משום דיותר פוגם הצל בירקות ממה שמורית בהן הובל של נמיה כמו שאמר בבכורות פרק כל תפילי המוקדשים

בההרגיל בבכור דמה שמשיביו בעור פוגם בבשר.
ואכתי סבר ר' יוסי זה הוא גורם אסור.
והתני' ר' יוסי אומר נוטעין יחור של ערלה פ"י עץ בעלמא הוא.
ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי.
ואין מרכיבין בכפתויה של ערלה.
ואמר רב יהודה (א) פ"י בתמיהה וכן פ"י מן וכן מוכח בטהרין דף מז ע"ב דכ"ז דלא פיעהו טמא.
(ב) חסר כאן וז"ל ומטעין תם דקאזיל לאיצור תמיר אכל הכא.

מח:

לֹא יֵשֵׁב בְּצִילָהּ. ולא דמי לללו של היכל (פסחים דף טו.) דהתם היכל לתוכו עשוי אצל אשירה עשויה ללל א"י °חומרלא דעבודת כוכבים שאני **ה**: **א' דאיכא דירכא אחרינא**. פ"י קצר כזה דאי בעינן למימר אפי' ארוך יותר אס כן אין לדבר סוף: **וּרְבִנָּן** סברי זה וזה גורם מותר. פ"י רצינו שמואל ומ"מ

אסרי רבנן ירקות צימות החמה דלא דמי דהכא עם זבל נצייה המהנה לגדל ולהחליף וצל הקרקע נמי שהוא של היתר מהני לגדל ולהחליף (ה) אצל לגורם דלל מיישינן שכולו אסור שאותה הנאה שהצל עושה להגינ מן החמה אין הקרקע עושה וליכא נמי לל אחר דהיתר גורם עמו להגינ מן החמה נמצאת כל הנאת הצל לאיסור ודמי ספיר לפרה שנתפטמה בכרשימי היתר ושל עבודת כוכבים ציחד ששייחס הועילו לפטם הפרה ונקרא זה זה גורם: **ה'תם דקאזיל לאיבוד**. פ"י צקונטרס דלאצדה מתכוין וכבר נטלה והוי כעבודת כוכבים שנשתצרה מאליה וקשה זה טועא דלמ"ד (לעיל ועוד דנשל ישראל נמי איירי ר' יוסי מדמייתי ראייה (לעיל דף מד.) מעגל ומתפללת שהיא של ישראל ועבודת כוכבים של ישראל אינה נטלה עולמית לכן נראה לפרס דקאזיל לאיצוד דלא שכיח שיצא ליוצג צוריי לרוח שאין נופל כ"כ ציחד ומ"מ אפילו לני האו גוונא חיישי רבנן: **ג'ומטעין** יחור ש' ערלה. וקמ"ל דלא גזרינן יחור אטו אגוז דבייחור לא שייך ציה ערלה: **ו'אין נוטעין אגוז ש' ערלה**. ז"ל דנאסור נטיעת אגוז למתלה נמי לא פליגי רבנן דאי פליגי ושרו אס כן לדידהו אמאי ערלה נשריפה ינטעו אותם ויהיה היואל מהס זה זה גורם דוחק לומר דאיירי התם וזה ראוין לטע אלא ודאי דציעדד פליגי וצא ר' יוסי לאשמעינן שאס נטעוהו אף דציעדד כל הגדל ממנו אסור וכדמפרש טעמא מפני שהוא פרי דמשמע שזא להשמיענו היכא דנטע אגוז של ערלה דאפילו דיעדד אסורים הפירות והא דנקט אין נוטעין איידי דתני רישא נוטעין תנא סיפא אין נוטעין: שאס

התם דקאזיל לאיבוד מתיר הכא דלא קאזיל לאיבוד אסור דרבנן אדרבנן קשיא איפוך ואיבעית אימא לא תיפוך דר' יוסי כדשנין דרבנן כדאמר רב מרי בריה דרב כהנא **ה** מה שמשיביו בעור פוגם בבשר הכא נמי מה שמשיביו בנביה פוגם בצל וסבר רבי יוסי זה וזה גורם אסור **ה** (והתניא) **ה** רבי יוסי אומר י'נוטעין יחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואמר רב יהודה אמר רב מודה רבי יוסי שאם י'נטע והבריק והרכיב

לא אסרי אלא משום גזירה דלמא מגצה ליה כו' כדאוקימנא כריס פירקין (דף מז.)**: הכא לא אזיל לאיצוד**. שהרי דרכה צנך ואין עבודת כוכבים נטלה דרך גדילתה הלכך איסור הנאה הוא זה וזה גורם אסור: **א'יפוך**. כולה מתני' ולא תשני דרבי יוסי אדרבי יוסי כדשניית: **כ'דשנין**. מעיקרא ולעולם זה וזה גורם אסור ס"ל: **ד'רבנן**. אדרבנן לא קשיא איניהו נמי זה וזה גורם אסור סצירא להו כדאמרנין אף היא נעשית וצל והכא ליינו טעמא דשרו דליכא גורם אסור כלל דמה שמצביא אילן את הירקות צעליו פוגם צלל: **ו'דבר מרי**. **ה** (ב) [בתמורה] (דף מד.) גצי אין מרגילין בפסולי מוקדשים להפשיט דרך הרגלים כעין מפוח של נפחים צעלי מומינן שנפדו ושחטנן ללכרו ואע"פ ששעור נמכר ציוקר אסור להרגיל לפי שצוין קדשים הוא שמקלקל הצשר קשיא לן התם אמאי הא פסידא דהקדש הוא דאי הוה שריית ליה להרגיל ולמכור העור ציוקר הוה טפי פריק להו מעיקרא ושני רב מרי ליכא פסידא דמה שמצביא דדמי העור פוגם דדמי הצשר: ערלה לא נאסר אלא הפירי הלכך אגוז איסור הנאה דקא מתהני מינייה שחזר ונעשה אילן: **יחור**. נוף: **שאס נטע**. האגוז של ערלה מותר. אלמא כי גדל האילן וטוען פירות הוו להו הנך פירות בגרמא דאגוז דאיסור וקרקע דהיתר וקתני מותר:

כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

מתני' **לא ישב צִילָהּ**. האי לל לאו תחת נוף האילן הוא דאס כן לא **ה** (א) מתני ליה ואס ישב טהור דהא קתני סיפא לא יעבור תחתיה ואס עבר טמא אלא מן האילן והלאה הלכך לאו אהל הוא שכשהחמה צמורת או צמערצ יש לכל אדם לל ארוך וכשהחמה עומדת צאמנע הרקיע אין לכל דבר לל אלא תחתיו: **סחסיס**. **ה** (ב) נוף האילן שהאהיל עליו האילן: **ואס עבר טמא**. כדמפרש בגמרא: **היפס גוזלם אס הרצים**. **ה** (ג) שהיה נופה נוטה לרשות הרצים: **ועבר סחסיס טהור**. דהך °טומאה דרבנן היא וקרא דמיימינן צגמרא אסמכתא צעלמא היא והכי נמי אמרי' צפ' ר' ישמעאל (לקמן צג): דהך טומאה דרבנן היא והיכא דגזולת את הרצים לא גזור רבנן: **ג'ב' פשיטא**. דלא ישב צִילָה דהא קא מיתהני מעצדות כוכבים: **לל צילה**. **א** (ד) שחרית וערצית **ה** (ט) שזל ארוך לכל דבר מאד וכל זמן שלא עברה מדת אורך הצל את מדת גובה קומת האילן הצל עב וחסוך מכאן ואילן הצל דק וקלוש והיא לל ללו ואזכריך לאשמועינן דאפילו צלל צילה לא ישב: **מכלל דנצל קומתה אס ישב טמא**. בתמיהה. והלא אינו מן האילן הוא ולא תחת נופו: לא צלל קומתה נמי **אס ישב טהור**. וצלצד שלא ישב ממש תחתיה ומשום רישא נקט לל צילה דקתני לא ישב למתלה ואשמעינן דאפילו צלל צילה לא ישב אצל סיפא ישב טהור אפילו אצל קומתה קאי: **מכלל דנצל צילה למתלה ישב**. בתמיהה. כיון דאוקמת מתני' אצל קומתה ורישא נמי דקתני לא ישב צלל קומתה מכלל דנצל צילה למתלה ישב והא קא מיתהני: **אס ישב טהור**. וצלצד שלא יהא תחתיה דהא קתני לקמן דאי עבר טמא וכ"ש ישב: **א"א דליכא סקרוצס עצודס כוכבים**. ונמצא האילן מאחיל על התקרובת ועליו: **עצד**. דאי עצר דיעדד או עצר למתלה: **כי מטית הסס**. רב שכת סגי נהורא הוה זהו מושכו והיתה צעירו אשירה גזולת את הרצים א"ל כי מטית הסס: **א'רביעיני**. משכני צמורה: **ב'רתני' וזרעין סחסיס ירקות צימוס הגשמים**. שהאילן גס הוא קשה להן שמעכב החמה מללצא: **אצל לא צימוס החמה**. שהצל יפה להן: **ו'חזירין**. לטוג"א בלע"ז: **יפה צימוס החמה ולא צימוס הגשמים**. שהצל יפה לחזרת לעולם: **ש'הנצייה**. עליו נוטרינן צימוס הגשמים מן האילן: **ג'ב' זה וזה**. נצייה דאיסור וקרקע עולם דהיתר גורמין לירקות שיגדלו: **ש'חוק וזורה לרוח**. ולא חייש לזבל: **הסס קאזיל לאיצוד**. לאצדה הוא מתכוין וכבר נטלה עבודת כוכבים ולא גרעה מעבודת כוכבים שנשתצרה מאליה הלכך ליכא זה וזה גורם שהרי אין כאן איסור כל כך דאפילו רבנן

ישב למתלה ואשמעינן דאפילו צלל צילה לא ישב אצל סיפא ישב טהור אפילו אצל קומתה קאי: **מכלל דנצל צילה למתלה ישב**. בתמיהה. כיון דאוקמת מתני' אצל קומתה ורישא נמי דקתני לא ישב צלל קומתה מכלל דנצל צילה למתלה ישב והא קא מיתהני: **אס ישב טהור**. וצלצד שלא יהא תחתיה דהא קתני לקמן דאי עבר טמא וכ"ש ישב: **א"א דליכא סקרוצס עצודס כוכבים**. ונמצא האילן מאחיל על התקרובת ועליו: **עצד**. דאי עצר דיעדד או עצר למתלה: **כי מטית הסס**. רב שכת סגי נהורא הוה זהו מושכו והיתה צעירו אשירה גזולת את הרצים א"ל כי מטית הסס: **א'רביעיני**. משכני צמורה: **ב'רתני' וזרעין סחסיס ירקות צימוס הגשמים**. שהאילן גס הוא קשה להן שמעכב החמה מללצא: **אצל לא צימוס החמה**. שהצל יפה להן: **ו'חזירין**. לטוג"א בלע"ז: **יפה צימוס החמה ולא צימוס הגשמים**. שהצל יפה לחזרת לעולם: **ש'הנצייה**. עליו נוטרינן צימוס הגשמים מן האילן: **ג'ב' זה וזה**. נצייה דאיסור וקרקע עולם דהיתר גורמין לירקות שיגדלו: **ש'חוק וזורה לרוח**. ולא חייש לזבל: **הסס קאזיל לאיצוד**. לאצדה הוא מתכוין וכבר נטלה עבודת כוכבים ולא גרעה מעבודת כוכבים שנשתצרה מאליה הלכך ליכא זה וזה גורם שהרי אין כאן איסור כל כך דאפילו רבנן

לא אסרי אלא משום גזירה דלמא מגצה ליה כו' כדאוקימנא כריס פירקין (דף מז.)**: הכא לא אזיל לאיצוד**. שהרי דרכה צנך ואין עבודת כוכבים נטלה דרך גדילתה הלכך איסור הנאה הוא זה וזה גורם אסור: **א'יפוך**. כולה מתני' ולא תשני דרבי יוסי אדרבי יוסי כדשניית: **כ'דשנין**. מעיקרא ולעולם זה וזה גורם אסור ס"ל: **ד'רבנן**. אדרבנן לא קשיא איניהו נמי זה וזה גורם אסור סצירא להו כדאמרנין אף היא נעשית וצל והכא ליינו טעמא דשרו דליכא גורם אסור כלל דמה שמצביא אילן את הירקות צעליו פוגם צלל: **ו'דבר מרי**. **ה** (ב) [בתמורה] (דף מד.) גצי אין מרגילין בפסולי מוקדשים להפשיט דרך הרגלים כעין מפוח של נפחים צעלי מומינן שנפדו ושחטנן ללכרו ואע"פ ששעור נמכר ציוקר אסור להרגיל לפי שצוין קדשים הוא שמקלקל הצשר קשיא לן התם אמאי הא פסידא דהקדש הוא דאי הוה שריית ליה להרגיל ולמכור העור ציוקר הוה טפי פריק להו מעיקרא ושני רב מרי ליכא פסידא דמה שמצביא דדמי העור פוגם דדמי הצשר: ערלה לא נאסר אלא הפירי הלכך אגוז איסור הנאה דקא מתהני מינייה שחזר ונעשה אילן: **יחור**. נוף: **שאס נטע**. האגוז של ערלה מותר. אלמא כי גדל האילן וטוען פירות הוו להו הנך פירות בגרמא דאגוז דאיסור וקרקע דהיתר וקתני מותר:

והצריך

פוגם בבשר. מה שמשתכר דדמי העור פוגם דדמי הנשר ואין כאן ריוח, לפי שממירא לתמוך העור וחוסך הנשר ושוב אינה יפה לימכר (תמורה ד.).

מסורת הש"ס

(א) חולין יג: לעיל לג:, (ב) נדרים יט. וס"ז, (ג) (לעיל מב.) ד לעיל מג: (ד) לעיל נג: (ה) נבכורות לג: (ו) תמורה כד. (ז) (ז"ל והסקנן, (ח) ערלה פ"א מ"ט, (ט) ויעי' מו"ק פסחים כו. ד"ה שאני וכו'.

תורה אור השלם

- ↑ וַיִּצְמְדוּ לִבְעַל פְּעוֹר וַיֵּאָקְלוּ וַיָּבֹדוּ מוֹתָיִם:
תהלים קי כח
- ↑ וְלֹא יִדְבֹק בִּידֶךָ מִזִּמְנֶהָ מִן הַחֲרֹם לִמְעַן יִשְׁוֶה יְיָ מַחְרָוֶן אִפּוֹ וַתֵּתֶן לָךְ רִדְמִים וְרִחְמֶךָ וְהַרְבֵּךְ בְּאִשֵּׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:
דברים יג יח

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ועבר וכו'
טומאה דרבנן היא. עיין חולין יג ע"ב מו"ק ד"ה מקרובת:
תוס' ד"ה לא חזבירא דעבודת כוכבים שאני. עיין לעיל דף יב ע"ב מו"ק ד"ה אלא ודף מג ע"ב מו"ק ד"ה אמרו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא ישב וכו' דאי' לא הוה מתני ואס יצא:
(ב) ד"ה תחתיה ה'הת נוף האילן:
(ג) ד"ה ללל וכו' הצל ארוך:
(ד) ד"ה ודבר ממי בבכורות גבי בעלי מומין שצדפו וישחטן לצרכו אין מרגילין וכו' ש'ל נפחים ואע"פ שהעור נמכר וכו' וקשיא לן:
(ה) תוס' ד"ה ורבנן וכו' מהני לגדל ולהחליף ודמי אפי' לפרה שנתפטמה וכו' זה וזה גורם אצל לגורם דלל מיישינן וכו' כל הנאה דלל לאיסור ספ"ד:

הגהות הגר"א

[א] גבי לא הא קמיל' דאפילו ללל קומתה אס ישב טהור.
גי' וכ"כ הטור אצל הרמב"ם לא גרס לה וכן הוא בירושלמי ורי"ף ורמב"ם ויע' השמיטו כל זה (ועמ"ש רבתי צו"ד סי' קמ"ב ס"ק י"ח):
[ב] שם הי"ד אי דליכא דירכא כו'.
גי' הרמב"ם ל"ג אצל הרמב"ם וס"פ כמזה (יע"ש ס"ק כ'):
[ג] (ז) ד"ה היתה גזולת. שהיה נופה כו'.
גי' אצל הראב"ד מפרש שקדם לו הדקן (יע"ש: [ד] שם ד"ה ללל אלא שחזרת כו'.
גי' וכן פ"י שאר מפרשים בירושלמי ורמב"ם פ"י צעין אחר (יע"ש ס"ק י"ח ועי' ר"ן):

מוסף רש"י

שהנבייה
נושרת עליהן. על הירקות והוה לזבל ומנצל עגל הדיק נהנה מן האשירה נצייה מן העליו הנשטין מן האילן צימוס הגשמים (לעיל מב.). שוחק חזורה לרוח. המנאל עבודת כוכבים של תמכת (לעיל מב.) שלא יכשל בה ישראל ליהנות ממנה (לעיל מב.). מה שמשיביו בעור

נושרת עליהן. על הירקות והוה לזבל ומנצל עגל הדיק נהנה מן האשירה נצייה מן העליו הנשטין מן האילן צימוס הגשמים (לעיל מב.). שוחק חזורה לרוח. המנאל עבודת כוכבים של תמכת (לעיל מב.) שלא יכשל בה ישראל ליהנות ממנה (לעיל מב.). מה שמשיביו בעור

נושרת עליהן. על הירקות והוה לזבל ומנצל עגל הדיק נהנה מן האשירה נצייה מן העליו הנשטין מן האילן צימוס הגשמים (לעיל מב.). שוחק חזורה לרוח. המנאל עבודת כוכבים של תמכת (לעיל מב.) שלא יכשל בה ישראל ליהנות ממנה (לעיל מב.). מה שמשיביו בעור